

SUCCI, pres del ll. *sūcinum* id. □ 1.ª doc.: *succino*, Belv.

Deixo la forma del *DFa.*, que *AlcM* ha volgut esmenar posant *succi*, a tort; si ens haguéssim d'atenir al llatí hauríem de fer-ne *sucin (cf. *unison*, *horrison*, *pristin*, *catecumen*, *energumen* etc.), però no val la pena d'esmenar-ho, car en mots d'aquesta forma s'ha obeït a l'analogia dels sufixos més freqüents (*anodi*, *oceà*, *timpà*...).

DERIV.: *Succinic*; *succinat*.

Succint, V. *cenyr* *Succió*, V. *xuclar* *Suceman*, V. *sèsam* *Sucla*, V. *xucla* *Suclar*, V. *xuclar* *Suco*, V. *suc* *Sucós*, *sucositat*, V. *suc* *Sucot*, V. *suca* *Sucotrí*, V. *socotrí* (sèver)

SUCRE, de l'àr. *sūkkar*, que en definitiva venia de la Índia (cf. scr. *śárkarā*), igual que el gr. *σάκχαρ* id. □ 1.ª doc.: 1249.

«Carga de pebre, 2 sous, 2 drs.; --- carga d'argent viú, 2 s. 2 d.; carga de sucre, 2 s., 2 d.; carga de celiandre ---», Lleuda de Cotlliure (*RLR* IV, 248); altres cites, des de 1250 en l'*InvLC*. En la tarifa de 1271 dels corredors de Bna.: «carga de pebre, --- de citoval, de sucre, prenen los corredors --- 8 drs. ---» (*EntreDL* I, 155, § 1). En la lleuda de Tort., de fi de segle, es conserva en una forma més pròxima a l'àrabiga: «carga de ensens dóna de corredura, 6 dr.; carga de mosquet id. id.; carga de goma 3 dr.; carga de *súquer* 6 dr.; c. de roses e de violes, 4 dr. ---» (*Cost. Tort.*, Ol., p. 390); però fora d'això, *sucre* pertot: «--- un maçapà on havie pols de *sucre*», Cervera a. 1373 (*BABL* VI, 201). En l'any 1407, com a «cosa novella» segons sembla, s'acordà que «*sucre* hic fos fet obrat», R. Chabàs, *La cosecha del azúcar en el Reino de Val.*, en *El Archivo* I, 1886, 44; cf. també CBarceló, *Sharq al-Andalus* I, 56.

I aviat apareixerà en literatura: «--- et fa rialletes --- e ella seria abans contenta d'una sola orella que d'un amador --- menysguarda't, car verí no-s dóna ab àloe, mas ab *sucre*», BMetge (*Somni* III, *NCL.*, 128.28); «aygua-mel --- *sucre*: saccharum; cosa feta de *sucre*: saccharo conditum; *sucre* candi: saccharum glaciale aut concretum; *sucre* roig: saccharum rubeum; maçapans ---», OPou (*TbPu.*, 196-7). Fins avui d'ús general a tot el domini fins al cap dels Pirineus: «tall o terròs de *súkreç*» a Ferrera i Tavascan de Cardós (1933-34).

Del mateix origen: port. *açúcar*, gall. *zucre*, cast. *azúcar* [ant. *açúcar* c. 1240], it. *zucchero*; aquest últim passà a l'al. *zucker*, i des del català a l'oc. i fr. *sucre* [*S.* XII], d'on l'angl. *sugar* etc. Els sarraïns van introduir el conreu de la canya de sucre a la zona València-Tortosa, a Andalusia i a Sicília, i d'aquestes zones prengueren el mot els catalans, cast., port. i italians.

A l'àrab, però, el mot li vingué de la Índia per conducte irani. El sànscrit *śárkarā* f. ja apareix designant una varietat de sucre d'aspecte sorrenc, crec el sucre roig o moreno (al. *sandzucker*, fr. *sucre noir* o *bis*), en el *Mahabbhārata*, mentre en els Vedes té sentit només

mineral ('gesa, palets, pedruscall', a l'*Atharvaveda*); els indòlegs no estan d'acord sobre l'etimologia indoeuropea del mot, que Kuiper explica altrament que Mayrhofer —aquest el creu germà del ll. *calx* i del gr. *κροχάλα* 'còdol de platja' (*Altindisches k. Etym. Wb.* III, 308)—, però estan d'acord sobre la transmissió a les llengües d'Occident; en índic mitjà, on ja designa tota mena de sucre, apareix reduït a *sakkebarā* (pali) o *çakara* (pràcrit), des dels quals es transmeté al grec, on les formes vacillen entre *σάκχαρ*, -αρι i -αρον, i d'aquest al ll. *sacchārum*; mentre que a l'àrab li arribà per conducte de l'irani (*šakar* en persa).

En lloc del castellanisme *bolado* (usual a Bna.), a València i Mall. es conserva el correcte *sucre esponjat* («barreta de *sucre* esponjat: panal, pan de azúcar rosado, azucarillo, bolado», Lamarca, *Dic. Val.*).

DERIV.: *Sucrer* que havia significat 'adroguer' (ant., Belv.), ja en la llista dels «menestrals» d'OPou («dulciariu» *TbPu.*), i perviu, almenys al val. de l'Horta (no asseguro en quin significat), com sigui que una de les sèquies de les Valls de Segó en diuen *Roll del Sucrer* (1962). *Sucrera* 'recipient per ai sucre' [Belv.]. *Sucreria*. *Sucraire* [*DOrt.*]. *Sucral*. *Sucrany*. *Sucreny* o *suquereny*: alum s. 'el d'aspecte sacari': «carga d'alum d'Alap, de Tirimsè, e de Bugia, e de Menanova, e *suquereyn*: 6 drs. de corredures», tarifa de Bna. 1271 (*EntreDL* I, 156, § 13). *Ensucrar* [Belv.]: «Veus a ponent l'Atlàntida per rebre't, com s'aixampla / --- / No hi ha sorrenques vores, ni rònegues carenes: / tot, l'herba ho encatifa, rosada a bla ruixim, / gronxant-hi, entre lianes de nuadisses trenes, / la palma escabellada son *ensucrat* rahim», *Atl.* II, 12d; *ensucrament*, *ensucrada*; rar i acastellanat *assucrar*; *desensucrar*.

CRP.: *Sucrecandí*, veg. *CANDI* (II, 470b). *Sucresponjat* (supra).

Del nom greco-llatí s'han format bon nombre de derivats savis, que no trobem documentats fins al *DOrt*. *Sacari*; *sacarina*; *sacarita*; *sacàric*; *sacarat*; *sacàrid*; *sacarificar*, -*ficació*, -*ficable*, -*ficador*. *Sacarol*, *sacàrdic*; *sacarolat*. *Sacarós*. *Sacarosa*. *Sacarur*. *Polisacàrid*. *Trisacàrid*. I els compostos *sacarigen*, *sacarimetre*, -*rimetria*; -*rimètric*. *Sacarívor*. *Sacaroides*.

Sucs, despoblant, V. *suca* *Sucseman*, V. *sèsam* *Súcube*, *súcubus*, V. *covar* *Suculència*, *suculent*, V. *suc* *Sucumbir*, V. *incumbir* *Sucurrim*, *sucurrimar*, V. *scarrar*

SUD, punt cardinal, pres del fr. *sud*, i aquest, de l'ags. *sūb* id. □ 1.ª doc.: 1805, Belv.

En català antigament no s'usaren sinó *migjorn*, *ponent*, *tramuntana* i *lleuant* (en termes savis es digué també *occident*, *septentrió*, *orient*, i popularment s'usava molt *solixent* per 'est'). Els noms moderns, d'origen germànic, el català els rebé del francès, del qual passaren també al cast., al port. i a l'italià, en aquelles dues llengües ja usats, però, des del S. xv, mentre que trigaren més a introduir-se en el Mediterrani, i en català a penes tenen història. El que entrà primer és *nord*, ja registrat per Lacav.: «*Nort*: septentrió: sep-